

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร" มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษากระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยมุ่งพิจารณาที่ภูมิหลังส่วนตัวของนักวิจารณ์ ลักษณะภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์ ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ จำนวนภาษาและลีลาการเขียน ตลอดจนรูปแบบการเขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะที่เป็นนักวิจารณ์ภาพยนตร์ ตลอดจนปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดบทบาทหน้าที่เหล่านั้น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีที่ใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในนิตยสารสตาร์พิคส์ ปี พ.ศ. 2548 และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะผู้ผลิตบทวิจารณ์ภาพยนตร์ และในบทนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาโดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของ ประวิทย์ แต่งอักษร
2. ภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์
3. ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์
 - 3.1 การเกริ่นนำ
 - 3.2 การย่อเนื้อเรื่อง
 - 3.3 การวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์
4. จำนวนภาษาและลีลาการเขียน
5. รูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์
6. บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์
 - 6.1 บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร
 - 6.2 บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ
 - 6.3 บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า
 - 6.4 บทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคม
 - 6.5 บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

สรุปผลการวิจัย

1. ภูมิหลังของ ประวิทย์ แต่งอักษร

จากการศึกษาพบว่า ภูมิหลังส่วนตัวของ ประวิทย์ แต่งอักษร มีส่วนสำคัญในการกำหนดกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น

1.1 การเติบโตมากับภาพยนตร์อเมริกัน, การได้อ่านคอลัมน์หนังสือคลาสสิกของ กิตติศักดิ์ สุวรรณโกติน ในนิตยสารสตาร์พิคส์, การได้รับการศึกษาด้านภาพยนตร์ในระดับอุดมศึกษา (แม้จะไม่ได้เรียนจบด้านภาพยนตร์มาโดยตรง), การได้ชมภาพยนตร์เก่าเป็นจำนวนมากระหว่างที่ได้ทำงานที่นิตยสารหนังและวีดีโอ, และการได้เป็นผู้แปลและเรียบเรียงตำราด้านภาพยนตร์จากหนังสือชื่อ Understanding Movies ของ หลุยส์ จิอันเนตติ ได้เป็น "ต้นทุน" ความรู้ด้านภาพยนตร์ที่สำคัญของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในการเขียนวิจารณ์ภาพยนตร์คลาสสิกในนิตยสารสตาร์พิคส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความสำคัญกับภาพยนตร์อเมริกันคลาสสิกมากกว่าภาพยนตร์สัญชาติอื่น ๆ

1.2 การจบการศึกษามาทางด้านหนังสือพิมพ์ที่เคยทำสื่อบนเสนาบบทความในนิตยสารกรุงเทพ 30 เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยหล่อหลอมและส่งเสริมประสบการณ์ในการเขียนถ่ายทอดความคิดเห็นต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนจำนวนมาก ทั้งนี้ยังพบว่า ขั้นตอนการเขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ ที่มักมีการเชื่อมโยงเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันมาสร้างความรู้สึก "ร่วมสมัย" ให้กับภาพยนตร์เรื่องที่กำลังเขียนวิจารณ์ มีลักษณะคล้ายกับวิธีเขียนข่าวและทำสื่อบทความที่ต้องสร้างความน่าสนใจและสร้างความ "ร่วมสมัย" ให้กับเรื่องที่ตนเขียน

1.3 ความชื่นชอบนักวิจารณ์ในดวงใจอย่าง สุทธากร สันติธวัช และการเรียนวิชาด้านภาพยนตร์มาจาก กิตติศักดิ์ สุวรรณโกติน เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ในงานเขียนของ ประวิทย์ มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็นที่นุ่มนวล เรียบง่าย ไม่เร้าอารมณ์ คล้ายกับงานเขียนของ สุทธากร ส่วนรูปแบบการวิจารณ์แนว Formalist ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบและรูปแบบของภาพยนตร์เป็นพิเศษ มีลักษณะที่ถ่ายทอดความสับสนเนื่องจาก กิตติศักดิ์ ที่เป็นนักวิจารณ์ในแนว Formalist เช่นเดียวกัน

1.4 การเขียนในเชิงวิชาการ นอกจากจะมาจากการให้คุณค่าเป็นพิเศษแก่การเขียนคอลัมน์หนังสือคลาสสิกเป็นการส่วนตัวแล้ว ยังเป็นผลสืบเนื่องอย่างหนึ่งของการที่ ประวิทย์ เป็นอาจารย์สอนความรู้ด้านภาพยนตร์ในระดับอุดมศึกษา และเคยเป็นผู้แปลและเรียบเรียงตำราความรู้ด้านภาพยนตร์ที่มีลักษณะของการอ้างอิงข้อมูลในเชิงวิชาการด้วยเช่นกัน

2. ภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์

ภาพยนตร์ที่ ประวิทย์ แต่งอักษร คัดเลือกมาเขียนวิจารณ์ในคอลัมน์หนังคลาสสิก ใน นิตยสารสตาร์พิกส์ ปี พ.ศ. 2548 โดยส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์อเมริกัน ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพวิถีชีวิตในวัยเยาว์ที่ได้เติบโตมากับภาพยนตร์อเมริกันมากกว่าภาพยนตร์อื่น ๆ และเกิดมาจากความสนใจส่วนตัวของ ประวิทย์ เอง

เอกลักษณ์ที่สำคัญในการคัดเลือกภาพยนตร์มาเขียนวิจารณ์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ก็คือ มักจะคัดเลือกภาพยนตร์คลาสสิกที่มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบันในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง เช่น ภาพยนตร์คลาสสิกที่มีชื่อเรื่องหรือผู้กำกับเหมือนกับภาพยนตร์ใหม่ที่กำลังเข้าฉาย หรือภาพยนตร์คลาสสิกที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นไปที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ฯลฯ โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวได้ทำให้ภาพยนตร์คลาสสิก “ดูว่ามีความร่วมสมัย” มากขึ้น โดยกระบวนการสร้างลักษณะร่วมสมัยนี้ ได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนในการเปลี่ยนชื่อคอลัมน์จาก “หนังคลาสสิก” (Classic Film) มาเป็น “รีเพลย์” (Replay) โดยพบว่าภาพยนตร์ที่เลือกมาเขียนวิจารณ์ในระยะหลังจะมีลักษณะที่ลดความคลาสสิกลงมา และมีความร่วมสมัยเพิ่มขึ้น

ปัจจัยด้านความหลงใหลในชีวิตและผลงานของผู้กำกับภาพยนตร์และการเข้าถึงข้อมูลภาพยนตร์โดยละเอียด มีส่วนในการคัดเลือกภาพยนตร์มาเขียนด้วยเช่นกัน โดยพบว่าความหลงใหลในชีวิตและผลงานของ อัลเฟรด ฮิตช์ค็อก ทำให้ ประวิทย์ เลือกเขียนถึงภาพยนตร์ของ อัลเฟรด ฮิตช์ค็อก มากกว่าผู้กำกับคนอื่น ๆ ส่วนการเข้าถึงข้อมูลของภาพยนตร์อเมริกันคลาสสิกที่ทำให้สะดวกและง่ายดายนกว่าภาพยนตร์ไทยในอดีต ทำให้มีการเลือกเขียนถึงภาพยนตร์อเมริกันเป็นจำนวนมาก และมีจำนวนน้อยสำหรับภาพยนตร์ไทย

ภาพยนตร์ที่เลือกมาเขียนวิจารณ์โดยรวม มีความแตกต่างหลากหลายทั้งในแง่ของแนวภาพยนตร์ (Genre) ผู้กำกับภาพยนตร์ ดารานักแสดง และยุคของภาพยนตร์ โดยสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดความหมายของภาพยนตร์คลาสสิก ทว่าภาพยนตร์คลาสสิกในความหมายของ ประวิทย์ แต่งอักษร จะหมายถึงภาพยนตร์ที่ได้รับการยกย่องและดีเด่นในเชิงเนื้อหาหรือเทคนิค และมีคุณค่ายั่งยืนไร้กาลเวลา และการคัดเลือกภาพยนตร์คลาสสิกมาเขียนวิจารณ์จะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของ ประวิทย์ โดยตรง ไม่ขึ้นอยู่กับกองบรรณาธิการของนิตยสารสตาร์พิกส์แต่อย่างใด ซึ่งสะท้อนลักษณะที่นักวิจารณ์มีอำนาจในการต่อรองกับนิตยสาร เนื่องจากไม่มีคู่แข่งในตลาดงานเขียน

บทวิจารณ์ภาพยนตร์โดยส่วนใหญ่ จะมีการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์เพียง 1 เรื่อง ต่อ 1 บทวิจารณ์ แต่บทวิจารณ์ภาพยนตร์แต่ละชิ้นมักจะมีการกล่าวอ้างอิงถึงภาพยนตร์เรื่อง

อื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับภาพยนตร์เรื่องที่กำลังพูดถึง และภาพยนตร์ที่นำมาเขียนวิจารณ์บางเรื่องก็มีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในขณะที้นิตยสารตีพิมพ์

ทั้งนี้ คอลัมน์ “หนังคลาสสิก” ไม่ใช่รูปแบบของการจัดแนวภาพยนตร์ (Genre) แต่เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของการเขียนถึงภาพยนตร์ในลักษณะที่มีความ “เฉพาะกลุ่ม” สูงนั่นเอง

3. ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์

ขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ประกอบไปด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 การเกริ่นนำ

การเกริ่นนำเป็นขั้นตอนแรกของการนำเสนอบทวิจารณ์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้สึก “ร่วมสมัย” (Sense of Contemporary) ให้กับภาพยนตร์คลาสสิกที่เลือกนำมาเขียนวิจารณ์ นั่นคือ แม้ว่าตัวภาพยนตร์จะเก่า แต่มีการใส่ความหมายใหม่ลงไปให้กับภาพยนตร์จน “ดูเหมือนว่า” มีลักษณะร่วมสมัย โดยใช้วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาของภาพยนตร์เรื่องที่กำลังพูดถึง เพื่อให้ข้อมูลเบื้องต้นและชักจูงความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามบทวิจารณ์ต่อเนื่องไปจนถึงเนื้อหาหลักที่ผู้วิจารณ์ต้องการนำเสนอ ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ที่คาดว่าผู้อ่านจะเคยมีประสบการณ์ร่วมมาก่อนไปสู่ประสบการณ์ที่คาดว่าผู้อ่านอาจจะยังไม่มีเคยมีมา ทำให้มีความไหลลื่นและต่อเนื่องทางอารมณ์จนผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องเดียวกัน และลดทอนอายุของภาพยนตร์คลาสสิกให้ดูว่ามีความร่วมสมัย

กลวิธีที่ใช้ในการเกริ่นนำประกอบไปด้วยการเกริ่นนำโดยใช้เหตุการณ์ในปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกับเนื้อหาของภาพยนตร์ การเกริ่นนำด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพยนตร์ การเกริ่นนำด้วยเนื้อหาของภาพยนตร์ที่เขียนวิจารณ์ การเกริ่นนำด้วยแนวภาพยนตร์ (Genre) และการเกริ่นนำด้วยการรายงานถึงสภาพอุตสาหกรรมภาพยนตร์

3.2 การย่อเนื้อเรื่อง

การย่อเนื้อเรื่องเป็นขั้นตอนที่สองในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นขั้นตอนในการสร้างความชัดเจนแก่บทวิจารณ์ภาพยนตร์ว่านักวิจารณ์กำลังพูดถึงอะไร และเป็นการให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านได้รับทราบถึงรายละเอียดของเนื้อหาของภาพยนตร์เรื่องที่กำลังพูดถึง

การย่อเนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงเนื้อหาจากสื่อประเภทหนึ่งไปสู่สื่ออีกประเภทหนึ่ง (Intertextuality) โดยเป็นการนำเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ที่มีอยู่ก่อนแล้วมาเล่าซ้ำด้วยวิธีการที่ต่างออกไป ทั้งนี้เนื่องมาจากคุณลักษณะที่แตกต่างกันของสื่อภาพยนตร์ที่เล่าเรื่องด้วย "ภาษาภาพ" และสื่อบทวิจารณ์ที่เล่าเรื่องด้วย "ภาษาเขียน" การนำเรื่องราวของภาพยนตร์มาถ่ายทอดเป็นเนื้อเรื่องย่อในบทวิจารณ์จึงต้องมีการดัดแปลงไวยากรณ์ของภาพยนตร์มาเป็นไวยากรณ์ในการเขียน ทั้งนี้การดำเนินเรื่องในเนื้อเรื่องย่อของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ขนานกันไปหรือ "ล้อ" การดำเนินเรื่องของภาพยนตร์ ในขณะที่มุมมองของผู้เล่าเรื่องในบทวิจารณ์จะเป็นการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่สาม ซึ่งต่างจากมุมมองในการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ที่อาจจะจะเป็นมุมมองของบุคคลที่หนึ่งหรือบุคคลที่สามก็ได้

3.3 การวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์

การวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการนำเสนอบทวิจารณ์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นการนำเสนอความคิดเห็นของนักวิจารณ์ที่มีต่อภาพยนตร์ ซึ่งมีลักษณะของการสร้าง "สาร" ขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยมีการเชื่อมโยงอ้างอิงความหมายจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาพยนตร์ที่มีความสลับซับซ้อน และความหมายที่นักวิจารณ์สร้างขึ้นนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นความหมายเดียวกันกับผู้สร้างภาพยนตร์ แต่การแสดงความหมายนั้นต้องมีคำอธิบายประกอบที่เป็นเหตุเป็นผล ชัดเจนน่าเชื่อถือ

อย่างไรก็ดี ขั้นตอนในการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ ไม่ได้เป็นขั้นตอนที่แยกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยพบว่าขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ในแต่ละขั้นตอนมีการซ้อนทับและเหลื่อมล้ำกันอยู่ เช่น ในขั้นตอนการย่อเนื้อเรื่องในบทวิจารณ์บางชิ้น มีการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์รวมอยู่ด้วย หรือในขั้นตอนการเกริ่นนำในบทวิจารณ์บางชิ้น ก็มีการย่อเนื้อเรื่องผสมปนเปไปด้วยเช่นกัน แต่ถ้าหากพิจารณาที่โครงสร้างและการทำหน้าที่แล้ว ยังคงสามารถแบ่งขั้นตอนการนำเสนอบทวิจารณ์ของ ประวิทย์ ออกได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังที่ได้กล่าวมา

4. สำนวนภาษาและลีลาการเขียน

ประวิทย์ แต่งอักษร มักอธิบายและสอดแทรกข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องโดยละเอียด และอ้างอิงถึงภาพยนตร์เก่าที่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ทั้งในแง่ของเทคนิคและรูปแบบ ทำให้งานเขียนมีลักษณะวิชาการ ผสมผสานไปกับการแสดงความคิดเห็นส่วนตัว โดยจะแสดงความคิดเห็นต่อแง่มุมต่าง ๆ ของภาพยนตร์ด้วยความนุ่มนวล เรียบง่าย ไม่เร้าอารมณ์

โดยพยายามจะอธิบายทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของภาพยนตร์ด้วยท่าทีที่ค่อนข้างเป็นกลาง ในบางครั้งให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่คุณค่าความเป็นมนุษย์ โดยสะท้อนออกมาอยู่ในรูปแบบของลีลาการเขียนที่พยายามอธิบายและตีความภาพยนตร์ไปในเชิงปรัชญาที่มีภาษาสละสลวยและให้แง่คิดแก่คนอ่านไปพร้อม ๆ กัน

จุดเด่นในกระบวนการใช้ภาษาของ ประวิทย์ แต่งอักษร ก็คือ มีการพยายามทำให้ตัวตนของผู้เขียนหายไปจากงานวิจารณ์ (Absent Authorship) โดยการละเว้นการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 และดำเนินบทวิจารณ์ในลักษณะที่เป็นผู้สังเกตการณ์

ปัจจัยที่กำหนดให้มีการใช้ภาษาในลักษณะนี้ เป็นไปได้ว่ามีที่มาจากวิชาชีพส่วนตัวที่เป็นอาจารย์สอนความรู้ด้านภาพยนตร์ในระดับอุดมศึกษาที่เคยมีผลงานด้านตำราภาพยนตร์, การใส่ใจกับการเขียนต้นฉบับ, การได้รับอิทธิพลมาจากนักวิจารณ์ในดวงใจที่มีสำนวนภาษาและลีลาการเขียนในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และการให้ความสำคัญกับคำว่า "ภาพยนตร์คลาสสิก" ของนักวิจารณ์เอง

การใช้ภาษาของ ประวิทย์ แต่งอักษร มีความเหมาะสมกับบทบาทการเขียนคอลัมน์หนังคลาสสิก ที่ต้องให้ข้อมูลเชิงลึกของภาพยนตร์อย่างละเอียดรอบด้านและต้องการได้รับความน่าเชื่อถือจากผู้รับสาร ซึ่งในขณะเดียวกันก็สะท้อนตัวตนและบุคลิกลักษณะของผู้เขียนออกมาด้วยเช่นกัน

5. รูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์

บทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์องค์ประกอบและรูปแบบของภาพยนตร์เป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้ข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียด การแทรกบทสนทนาที่สำคัญลงไปในบทวิจารณ์ และการมุ่งวิเคราะห์รายละเอียดของภาพยนตร์ ทั้งสัญลักษณ์ จังหวะการเล่าเรื่อง องค์ประกอบของภาพ การแสดง การกำกับ เทคนิคและกลวิธีต่าง ๆ ของภาพยนตร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นการวิจารณ์ที่ให้ความสำคัญกับ "รูปแบบการนำเสนอของภาพยนตร์" หรือสามารถกล่าวได้ว่า ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นนักวิจารณ์แนว Formalist ตามความหมายของ บิลล์ นิคอลส์

นอกจากนั้น ยังพบว่า ประวิทย์ มีการผสมผสานรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ประเภทอื่น ๆ มาใช้ในบทวิจารณ์ เช่น การวิจารณ์แนวนุษยนิยม (Humanist Approach) การวิจารณ์แนวประพันธ์กร (Auteurist Approach) และการวิจารณ์แนวจัดประเภท (Genre Approach) เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของ ทิม บายวอเตอร์ และ โรมัส ช็อบแซ็ค

6. บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์

ประวิทย์ แต่งอักษร ได้แสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะนักวิจารณ์ภาพยนตร์ 5 บทบาทหน้าที่ด้วยกัน ได้แก่

6.1 บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร

รูปแบบของการนำเสนอบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่มีลักษณะเป็นสากลที่มีการระบุชื่อเรื่องของภาพยนตร์เอาไว้ที่หัวข้อของบทวิจารณ์, เจตนารมณ์ของนักวิจารณ์ที่ต้องการเผยแพร่เรื่องราวของภาพยนตร์ให้คนทั่วไปรู้จัก, ตลอดจนธรรมชาติของการวิจารณ์ที่จะต้องกล่าวถึงสิ่งที่ถูกวิจารณ์เป็นธรรมดา เป็นปัจจัย 3 ประการที่สำคัญ ที่สนับสนุนการแสดงบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารของ ประวิทย์ แต่งอักษร

ทั้งนี้ การให้ข้อมูลข่าวสารในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ การให้ข้อมูลข่าวสารว่ามีภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ อยู่ในสังคม การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้กำกับภาพยนตร์ และการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ของภาพยนตร์

ทั้งนี้และทั้งนั้น ประวิทย์ แต่งอักษร ได้แสดงบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารออกมาอย่างโดดเด่นกว่าบทบาทหน้าที่อื่น ๆ กล่าวคือ มีการสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดลออ และมีการอ้างอิงข้อมูลของภาพยนตร์ที่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ทั้งในแง่ของเทคนิคและรูปแบบ ซึ่งแสดงถึงการค้นคว้าและอ้างอิงข้อมูลของภาพยนตร์อย่างหนักหน่วง เพราะมีการให้รายละเอียดของภาพยนตร์อย่างครอบคลุมรอบด้าน ซึ่งบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารเช่นนี้ ยังส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ ในด้านอื่น ๆ กล่าวคือ บทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อภาพยนตร์ของประวิทย์ ก็มักจะยืนอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน จนอาจกล่าวได้ว่า บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะสอดแทรกข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดลออรอบด้าน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในงานวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร

6.2 บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ

ธรรมชาติและลักษณะของการวิจารณ์ภาพยนตร์ที่เป็นการพุ่งเป้าไปที่การสร้าง ความเข้าใจในด้านลึกของภาพยนตร์ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยในการวิเคราะห์ตีความ ประวิทย์จะต้องใช้ประสบการณ์ของตนเองเชื่อมโยงกับตัวงาน ผสานเข้ากับจินตนาการและเหตุผล

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ตีความที่ปรากฏในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร สามารถแบ่งออกได้สองลักษณะ คือ การวิเคราะห์ตีความที่มุ่งค้นหาความหมายหรือเนื้อหาสำคัญของเรื่อง และ การวิเคราะห์ตีความในลักษณะแยกพิจารณาองค์ประกอบของภาพยนตร์แต่ละส่วน

6.3 บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า

การประเมินคุณค่าภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร มีลักษณะของการวินิจฉัยภาพยนตร์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินนี้จะเป็นหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ชุดหนึ่งที่เกิดมาจากการสั่งสมประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์ของตัวนักวิจารณ์เอง และการตัดสินมักจะหลีกเลี่ยงลักษณะของอัตวิสัยได้ยาก

ปัจจัยในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า มาจากธรรมชาติของการวิจารณ์ส่วนหนึ่ง และมาจากลักษณะของคอลัมน์หนังคลาสสิกที่ให้ความสำคัญกับภาพยนตร์ที่มีคุณค่ายั่งยืนเป็นพิเศษอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งปัจจัยหลังนี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้การประเมินคุณค่าภาพยนตร์เป็นไปในเชิงบวกมากกว่าลบ และแม้ว่าจะมีการประเมินคุณค่าเชิงลบเอาไว้ ก็มักจะมีการประนีประนอมโดยการแสดงคุณค่าเชิงบวกกำกับเอาไว้ด้วย ทั้งนี้การประเมินคุณค่าที่พบในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร แบ่งออกได้เป็น การประเมินคุณค่าภาพยนตร์โดยรวม และการประเมินคุณค่าองค์ประกอบแต่ละส่วนของภาพยนตร์

6.4 บทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคม

ภูมิหลังทางการศึกษาที่จบมาทางด้านหนังสือพิมพ์ ความสนใจที่กว้างขวาง การให้ความสำคัญกับเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม ตลอดจนลักษณะของการสื่อสารมวลชนของสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคมของ ประวิทย์ แต่งอักษร

การแสดงบทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคมของ ประวิทย์ แต่งอักษร ช่วยทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาหรือข้อเท็จจริงบางประการที่กำลังเกิดหรือเคยเกิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้นำไปคิดต่อ ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนการบันทึกเอกสารทางสังคมลงบนบทวิจารณ์ภาพยนตร์เพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงทางสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เอาไว้ด้วย

6.5 บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

การคัดเลือกภาพยนตร์มาเขียนวิจารณ์ด้วยตนเองของ ประวิทย์ แต่งอักษร และจุดประสงค์ของการนำเสนอคอลัมน์หนังคลาสสิก เป็นปัจจัยที่สำคัญในการแสดงบทบาทหน้าที่

ในการชักจูงใจของ ประวิทย์ แต่งอักษร โดยการชักจูงใจมีลักษณะของการชักชวน จูงใจ ทำให้เชื่อ หรือกระตุ้นเร้าให้ผู้อ่านบทวิจารณ์เกิดการตัดสินใจหรือเห็นคล้อยตามนักวิจารณ์ในการหาโอกาสชมภาพยนตร์เรื่องที่ ประวิทย์ แต่งอักษร กำลังพูดถึง

การอภิปรายผลการวิจัย

ภูมิหลังของนักวิจารณ์ต่อการกำหนดกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์

จากการศึกษาภูมิหลังของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญอย่างหนึ่งว่า กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับ ภูมิหลังส่วนตัวของ ประวิทย์ เอง อาจจะเป็นสิ่งที่สะท้อนคุณลักษณะและธรรมชาติของการวิจารณ์อย่างหนึ่งว่า “การวิจารณ์เป็นการสะท้อนตัวตนของนักวิจารณ์” นั้นเพราะการวิจารณ์เป็นการมุ่งอธิบายและแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ถูกวิจารณ์ ทั้งด้วยวิธีการที่เป็นหลักเหตุผลและหลักวิชาการ พร้อมทั้งการพึ่งความรู้สึกส่วนตัวและประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจารณ์ในลักษณะที่เป็นอัตวิสัย ซึ่งประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจารณ์ที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ศิลปะชิ้นต่าง ๆ นี้ จำต้องได้รับการปลูกฝัง ถ่ายทอด เรียนรู้ บ่มเพาะ ซึมซับ แลกเปลี่ยน และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาวะแวดล้อมรอบด้านของตัวนักวิจารณ์เอง จึงเป็นเหตุผลว่า เหตุใด ภูมิหลังส่วนตัวของ ประวิทย์ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ และ ถ้าหากเราเชื่อมั่นเช่นนั้นแล้ว ก็อาจจะขยายความต่อออกไปได้อีกว่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการกำหนดสภาวะการวิจารณ์ของสังคมด้วยเช่นกัน

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าหากการวิจารณ์จะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อศิลปะที่ถูกวิจารณ์ ด้วยแล้ว นักวิจารณ์ที่จะแสดงความคิดเห็นต่อศิลปะแขนงหนึ่งแขนงใดได้อย่างลึกซึ้งและชำนาญ ก็จักต้องมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนมี “ความรัก” ต่อศิลปะแขนงนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง และอาจจะก้าวข้ามขั้นไปถึงความสามารถในการเข้าถึงศิลปะแขนงอื่น ๆ ได้อีกด้วย เพราะการจะวิจารณ์ ศิลปะชิ้นใดให้ได้ความลึกซึ้งและคมคาย จำต้องอาศัยความสามารถในหลายด้านของนักวิจารณ์ นักวิจารณ์ต้องพิจารณางานแต่ละชิ้นอย่างรอบคอบ และอาจต้องเทียบเคียงงานชิ้นอื่น ๆ เพื่อให้ได้เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสิ่งที่กำลังถูกวิจารณ์ นักวิจารณ์ยังต้องอาจขวนขวายหาทางเพิ่มพูนความรู้ทั้งในเรื่องที่ตนมีประสบการณ์ชำนาญอยู่แล้ว และในเรื่องที่ตนอาจจะยังมีประสบการณ์อ่อนหัดอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภารกิจของนักวิจารณ์ไม่ใช่เรื่องที่จะทำให้ผ่านกันไปได้โดยง่าย ยิ่ง

ถ้าสังคมใดไม่มีความตื่นตัวของศิลปะและไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากสภาวการณ์ในสังคมด้วยแล้ว ก็เป็นการลำบากยิ่งที่จะกระตุ้นให้การวิจารณ์เป็นไปอย่างสะดวกและแพร่หลาย

ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นตัวอย่างที่ดีของนักวิจารณ์ผู้ที่มีทั้งความรักและได้รับการเรียนรู้ศิลปะที่ตนจะวิจารณ์มาอย่างดี ตลอดจนได้รับโอกาสและแรงสนับสนุนในการเขียนงานวิจารณ์ที่ดีจากบุคคลรอบข้าง สภาวะที่เอื้ออำนวยให้ ประวิทย์ สามารถแสดงความคิดเห็นต่อศิลปะที่ดีเช่นนี้ย่อมสะท้อนออกมาในงานวิจารณ์ที่ชี้ทั้งหลักเหตุผลทางวิชาการและประสบการณ์อันชำนาญส่วนตัวของ ประวิทย์ ในการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์คลาสสิกอย่างละเอียดลออรอบด้าน ซึ่งจากการวิเคราะห์บทวิจารณ์ของ ประวิทย์ ก็พบลักษณะการวิจารณ์ที่ดีดังกล่าวทุกประการ แต่สิ่งที่น่าสนใจก็คือ จะมีประชาชนจำนวนมากน้อยสักเพียงใดในสังคมนี้ ที่จะได้รับการศึกษาและโอกาสที่ดีในการแสดงการวิจารณ์อย่าง ประวิทย์ ความหมายในที่นี้ก็คือว่า ถ้าเราไม่เร่งสร้างสังคมให้มีความตื่นตัวทางศิลปะและการวิจารณ์ ให้การศึกษาแก่ประชาชน ตลอดจนให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นแล้ว ก็คงจะเป็นเรื่องยากที่สังคมของเราจะมีวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ที่ดี และคงจะเป็นการยากที่ศิลปะจะมีความตื่นตัวและเฟื่องฟูจนได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและทั่วถึง โดยเฉพาะถ้าเราเชื่อว่าภูมิหลังของนักวิจารณ์มีส่วนในการกำหนดตัวตนของนักวิจารณ์ด้วยแล้ว ประชาชนที่อาศัยอยู่ในสภาพสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่ดีเป็นภูมิหลัง จะมีจิตใจแห่งการวิจารณ์ที่ดีได้อย่างไร

ผู้วิจัยเชื่อว่าสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างความตื่นตัวของศิลปะและการวิจารณ์ อาจจะเป็นเรื่องใหญ่โตและเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าที่กำลังของบุคคลเพียงคนเดียวจะทำให้บรรลุไปได้ แต่ก็ยังเป็นเรื่องที่สามารถพัฒนาได้ โดยเฉพาะถ้าจะเริ่มมีคนหันมาเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมการวิจารณ์มากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้และทั้งนั้น ประวิทย์ แต่งอักษร ก็เป็นตัวอย่างที่ดีของการให้ความสำคัญกับการศึกษาและวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ อันเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนและนักดูหนังรุ่นใหม่ ๆ ที่ให้ความสนใจภาพยนตร์คลาสสิกหรือภาพยนตร์เก่า ๆ ทั้งในด้านการวิจารณ์และการรักษาความต่อเนื่องของการทำงาน จนอาจจะสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักวิจารณ์รุ่นใหม่ ๆ ที่กำลังจะก้าวขึ้นมาสร้างบทบาทที่สำคัญต่อสังคมต่อไปในอนาคต

หลักในการวิจารณ์

หลักในการวิจารณ์ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมา ณ ที่นี้ เป็นเพียงการรวบรวมมาจากผลการศึกษาบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในนิตยสารสตาร์พิคส์ ปี พ.ศ. 2548

ตลอดจนข้อสังเกตต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้รับมาจากการศึกษาในครั้งนี้เท่านั้น หลักในการวิจารณ์นี้จึงอาจจะมีลักษณะของข้อสังเกตกว้าง ๆ มากกว่าที่จะเป็นแนวทางเฉพาะที่เป็นข้อกำหนดที่ตายตัว

ดังที่ผู้วิจัยได้ยกคำกล่าวของ เจตนา นาควัชร ไว้ในบทที่ 1 ว่า การวิจารณ์มีลักษณะเป็นกิจกัตติยภูมิ คือเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะและงานศิลปะ ไม่ใช่วาทกรรมเอกเทศ การวิจารณ์ศิลปะเกิดขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อมีการถือกำเนิดของศิลปะ เช่นเดียวกับการวิจารณ์ภาพยนตร์ ที่จะดำเนินการขึ้นได้ด้วยการมีอยู่ของภาพยนตร์ จึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจารณ์ภาพยนตร์คือการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพยนตร์และ/หรือบริบทของภาพยนตร์ที่ได้รับการสร้างสรรค์ออกมาจากศิลปิน

นักวิจารณ์ภาพยนตร์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ดีพอเกี่ยวกับธรรมชาติ หน้าที่ และศักยภาพของภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องขององค์ประกอบ เทคนิคกลวิธี กระบวนการสร้างสรรค์ อิทธิพลต่อกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม บริบทด้านต่าง ๆ ของภาพยนตร์ ตลอดจนหลักสุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์ โดยนำความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์นั้นมาใช้ในการกระบวนการวิเคราะห์วิจารณ์ จึงจะอยู่ในฐานะที่จะวิจารณ์ภาพยนตร์ได้อย่างน่าเชื่อถือ

แม้ว่าผลจากการศึกษาบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร จะพบว่า มีขั้นตอนในการวิจารณ์ภาพยนตร์อยู่ 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ การเกริ่นนำ การย่อเนื้อเรื่องภาพยนตร์ และการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์ ทว่าในความเป็นจริงแล้ว ผู้วิจารณ์อาจจะดำเนินขั้นตอนการวิจารณ์ในลักษณะใดก็ได้ แต่สิ่งที่สำคัญที่บทวิจารณ์ภาพยนตร์ควรจะมี ก็คือขั้นตอนของการวิเคราะห์วิจารณ์ เพราะถ้าหากขาดขั้นตอนนี้แล้ว ก็คงไม่สามารถเรียกผลงานชิ้นดังกล่าวว่าเป็นบทวิจารณ์ภาพยนตร์ได้ โดยผลงานชิ้นนั้นจะกลายเป็นมีลักษณะของบทความภาพยนตร์ หรือเนื้อเรื่องย่อของภาพยนตร์ แต่ไม่ใช่บทวิจารณ์

ขั้นตอนของการวิเคราะห์วิจารณ์ เกี่ยวข้องกับการตีความและ/หรือการประเมินคุณค่า โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการตีความนั้น เกี่ยวข้องกับการนำประสบการณ์ส่วนตัวของนักวิจารณ์มาทาบลงกับภาพยนตร์ แล้วพยายามหาข้อสรุปบางประการที่เกี่ยวข้องกับความหมายของภาพยนตร์ ข้อสรุปที่ว่านี้ ไม่จำเป็นต้องตรงหรือสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้สร้าง ทว่านักวิจารณ์ที่ดี ย่อมจะให้คำอธิบายที่เป็นเหตุเป็นผลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจการตีความของตนเองได้ ทั้งนี้ ผู้อ่านเองก็มีสิทธิ์ที่จะตีความภาพยนตร์ในมุมมองที่แตกต่างออกไปจากนักวิจารณ์ได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งสะท้อนความจริงดังที่นักวิชาการบางท่านได้เคยแสดงความเห็นเอาไว้ว่า แม้ผู้สร้างจะได้ตั้งใจกำกับความหมายอะไรอย่างหนึ่งลงไปในงานของเขา แต่เมื่อผลงานนั้นสำเร็จลุล่วงออกมาแล้ว ผู้สร้างก็ไม่สามารถปิดกั้นความหมายอีกหลายสิบชนิดที่พลันบังเกิดขึ้น โดยที่

ผู้สร้างไม่ได้ตั้งใจ แต่ก็ไม้อาจจะควบคุมได้ และผู้รับสารจะสามารถเลือกสรรรับรู้ความหมาย นานาชนิดที่แฝงเร้นอยู่ในผลงานนั้นด้วยตัวของเขาเอง¹ นั้นอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบที่น่าสนใจยิ่ง ว่า "เนื้อหาของภาพยนตร์จะเป็นอย่างไร ก็อาจจะไม่สำคัญเท่ากับว่านักวิจารณ์ภาพยนตร์ได้ สร้างความหมายให้กับภาพยนตร์เรื่องนั้นว่าอย่างไร"

จุดที่น่าสังเกตในที่นี้ก็คือ ถ้าเรายึดว่านักวิจารณ์สามารถตีความหมายภาพยนตร์ไป ตามประสบการณ์และความเห็นส่วนตัวแล้ว การเล่าเนื้อเรื่องย่อในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ก็อาจจะ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการตีความด้วยเช่นกัน เพราะผู้เล่าเนื้อเรื่องย่อ (นักวิจารณ์) มีสิทธิ์ในการ ตีความเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้มาจากความจริงที่ว่า นักวิจารณ์ภาพยนตร์เป็นผู้ รับสารคนหนึ่งที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ในทางที่ตรงหรือไม่ตรงกับเจตนาของผู้สร้าง ก็เป็นได้ การที่นักวิจารณ์ภาพยนตร์นำเนื้อเรื่องของภาพยนตร์มาเล่าซ้ำใหม่อีกครั้งในบทวิจารณ์ จึงเท่ากับเป็นการตีความเนื้อเรื่องของภาพยนตร์ไปด้วยในตัว

จากจุดนี้ จึงได้ข้อค้นพบว่า ขั้นตอนการเล่าเนื้อเรื่องย่อของ ประวิทย์ แต่งอักษร คือ ขั้นตอนหนึ่งของการตีความ ทว่าผู้อ่าน (หรือแม้กระทั่งผู้เขียน) อาจจะมองไม่เห็นขั้นตอนการ ตีความในจุดนี้ เนื่องจากเข้าใจไปว่าการเล่าเนื้อเรื่องย่อเป็นเพียงการให้ข้อมูลแก่ผู้อ่านได้รับทราบ ถึงรายละเอียดของเนื้อหาของภาพยนตร์ ส่วนการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์ที่ผู้เขียนได้แสดง เอาไว้ในส่วนอื่น ๆ ของบทวิจารณ์คือการตีความ นั้นอาจจะเป็นเพราะว่าการตีความในลักษณะ หลังนี้มองเห็นได้ชัดเจนและแยกตัวออกมาค่อนข้างเป็นเอกเทศกับการเล่าเนื้อเรื่องย่อ ผู้อ่านจึง สรุปว่าเนื้อหาในส่วนนั้นเป็นการตีความ ส่วนการตีความในลักษณะของการเล่าเนื้อเรื่องย่อมี ลักษณะที่ดูกลมกลืนไปกับการทำหน้าที่ในการให้ข่าวสารของนักวิจารณ์ ผู้อ่านจึงมองไม่เห็นว่าเป็น การตีความนั่นเอง

ในเรื่องของการประเมินคุณค่านั้น มีลักษณะของการวินิจฉัยภาพยนตร์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ ในการวินิจฉัยนี้ จะเป็นเกณฑ์กว้าง ๆ ชุดหนึ่งที่เกิดมาจากการสังสมประสบการณ์ทาง สุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์ของตัวนักวิจารณ์เอง การสังสมประสบการณ์ที่ว่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้านักวิจารณ์ไม่มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับศิลปะภาพยนตร์ และการวินิจฉัยภาพยนตร์ แต่ละเรื่องก็ต้องกระทำอยู่ภายใต้กรอบทางสติปัญญาที่มีเหตุมีผลและสอดคล้องกันอย่างเป็น ระบบ แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม การประเมินคุณค่าก็หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นอันเกิด จากอัตวิสัย (subjectivity) ได้ยาก แต่ถ้าหากนักวิจารณ์ได้แสดงการประเมินคุณค่าอย่างมี

¹ กาญจนา แก้วเทพ, "การวิจารณ์ภาพยนตร์แนวเฟมินิสต์," ใน ความเรียงว่าด้วยสตรี กับสื่อมวลชน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 230-231.

หลักเกณฑ์ด้วยความเข้าใจสุนทรียศาสตร์ภาพยนตร์อย่างลึกซึ้งแล้ว ลักษณะอัตวิสัยนั้นก็จะเป็นที่ยอมรับได้

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึงการประเมินคุณค่าภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่ได้ทำการศึกษา จะพบข้อสังเกตประการหนึ่งเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าภาพยนตร์คลาสสิกด้วยเช่นกัน นั่นคือ ประวิทย์ มักจะประเมินคุณค่าภาพยนตร์คลาสสิกออกไปในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ แม้ว่าในบทวิจารณ์ภาพยนตร์หลายชิ้นจะมีการชี้จุดด้อยของภาพยนตร์เอาไว้ด้วย แต่บทวิจารณ์ชิ้นนั้นก็มักจะชี้จุดเด่นในลักษณะที่ช่วยให้ภาพยนตร์ได้รับการยอมรับที่ดีด้วยเช่นกัน ซึ่งแม้เหตุผลที่พบจากการสัมภาษณ์นั้น จะเป็นเพราะ ประวิทย์ ได้ออกตัวว่าเขา มักจะระมัดระวังท่าทีในการนำเสนอ ที่ไม่ต้องการดำเนินคดีใครในระดับที่รุนแรงก็ตาม ทว่าผู้วิจัยก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุหนึ่งที่ ประวิทย์ ไม่ได้แสดงการประเมินคุณค่าภาพยนตร์คลาสสิกในด้านที่เป็นลบมากนัก น่าจะมาจากลักษณะของคอลัมน์ที่เป็นการให้คุณค่าแก่ภาพยนตร์คลาสสิกนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากภาพยนตร์ที่ได้รับการเขียนถึงนั้น มักจะเป็นภาพยนตร์ที่มีคุณค่าทางด้านเนื้อหาหรือเทคนิคอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างอยู่แล้ว และจุดประสงค์อย่างหนึ่งของการเขียนคอลัมน์หนังคลาสสิกก็เพราะต้องการแนะนำภาพยนตร์เก่า ๆ ให้นักดูหนังรุ่นใหม่ ๆ ได้รู้จัก ซึ่งการคัดเลือกภาพยนตร์มานำเสนอ ก็มักจะเป็นไปในรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับภาพยนตร์ที่น่าจะเป็นแบบอย่างที่ดีในการชมและการทำความเข้าใจซึ่งในสุนทรียศาสตร์ของภาพยนตร์เรื่องนั้นอยู่แล้ว จึงไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจแต่อย่างใด ที่การประเมินคุณค่าภาพยนตร์คลาสสิกของ ประวิทย์ จะมีลักษณะที่ค่อนข้างไปในทางชื่นชมมากกว่าจะดำเนินคดี

อย่างไรก็ดี การประเมินคุณค่าในด้านลบต่อสิ่งที่ถูกวิจารณ์ก็เป็นสิ่งที่นักวิจารณ์สามารถกระทำได้ ถ้านักวิจารณ์เห็นแจ้งถึงสุนทรียศาสตร์ของสิ่งที่ถูกวิจารณ์ว่าสมควรประเมินในด้านลบจริง ๆ ทว่านักวิจารณ์ที่ดีก็ควรแสดงออกด้วยท่าทีที่นุ่มนวล ไม่ระคายหู และสามารถให้กำลังใจแก่ผู้สร้างได้ ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจารณ์ที่ฉลาดในการสงวนอารมณ์และฉลาดในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะต้องอาศัยความสามารถในการใช้สำนวนภาษาและลีลาการเขียนด้วยเช่นกัน ภาษาจึงไม่ได้มีความสำคัญแค่การถ่ายทอดความคิดเห็นของนักวิจารณ์ออกมาเป็นตัวอักษรเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดสุนทรียะทางอารมณ์ของผู้อ่าน ความสามารถของนักวิจารณ์ในการใช้ภาษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการวิจารณ์ การใช้ภาษาที่ผิดพลาดไปแม้แต่คำเดียว ก็อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพยนตร์ได้ การฝึกฝนในการใช้ภาษา ซึ่งอาจจะรวมถึงการเป็นนักอ่านที่ขวนขวายอ่านงานเขียนที่ดีอยู่อย่างสม่ำเสมอ จึงอาจจะเป็นกิจสำคัญอย่างหนึ่งของนักวิจารณ์ ที่ควรจะได้รับจากการฝึกฝนและพัฒนาการใช้ภาษา เพื่อสื่อ

ความหมายได้ตรงตามความรู้สึกและความต้องการของตน และมีความเหมาะสมในการถ่ายทอดความคิดเห็นของตนเองไปสู่มหาชน

รูปแบบอันหลากหลายของการวิจารณ์ภาพยนตร์

จากข้อค้นพบของการศึกษาที่ว่า ประวิทย์ แต่งอักษร เป็นนักวิจารณ์ภาพยนตร์แนว Formalist ที่ให้ความสำคัญกับรายละเอียดขององค์ประกอบของภาพยนตร์แต่ละเรื่อง ในความหมายของ บิลล์ นิคอลส์ อีกทั้งยังมีการผสมผสานรูปแบบการวิจารณ์แนวอื่น ๆ มาใช้ในงานวิจารณ์ เช่น การวิจารณ์แนวมนุษยนิยม (Humanist Approach) การวิจารณ์แนวประพันธ์กร (Auteurist Approach) และการวิจารณ์แนวจัดประเภท (Genre Approach) ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะที่ผสมผสานกันของรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ ซึ่งหมายความว่า นักวิจารณ์คนหนึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องมีรูปแบบการวิจารณ์แนวเดียวกันในผลงานทุกชิ้น ซึ่งอาจจะมาจากคุณลักษณะและความสามารถรอบรู้ของนักวิจารณ์ที่ไม่ได้มุ่งวิจารณ์แต่เฉพาะแนวทางใดแนวทางหนึ่ง หรือมุมมองใดมุมมองหนึ่ง ทว่ามีการนำแนวทางในการพิจารณาภาพยนตร์ด้านอื่น ๆ เข้ามาประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับบริบทในด้านต่าง ๆ ของภาพยนตร์ เช่น บริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือแม้แต่ภูมิหลังของผู้สร้างงาน ฯลฯ ย่อมช่วยให้ผู้วิจารณ์มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นถึงภาพยนตร์ที่นำมาวิจารณ์

การวิจารณ์ที่ดีนั้น ผู้วิจารณ์ควรมีคุณสมบัติรอบด้านและความรอบรู้ไปพร้อม ๆ กัน การให้ความสำคัญกับรูปแบบการวิจารณ์แนวใดแนวหนึ่งโดยเฉพาะ อาจจะเป็นข้อดีในการสร้างเอกภาพให้กับงานวิจารณ์และสามารถเข้าถึงภาพยนตร์ในแง่มุมที่รูปแบบการวิจารณ์นั้น ๆ เชื้ออำนวยการได้อย่างลึกซึ้ง ทว่าความรอบรู้ในหลายด้านของนักวิจารณ์ก็ไม่ใช่อุปสรรคของการวิจารณ์แต่อย่างใด โดยเฉพาะถ้าเราจะถือว่าภาพยนตร์คืองานศิลปะที่เต็มไปด้วยความหมายมากมายหลายด้าน สุดท้ายแล้วผู้วิจารณ์จะเลือก "สวมแว่น" ไตมองภาพยนตร์ ถ้านักวิจารณ์ภาพยนตร์เลือกสวมแว่น "การเมือง" เข้ามองภาพยนตร์ เขาก็คงจะเห็นอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจการเมือง และพลังอำนาจทางการเมืองในภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ หรือถ้าเขาสวมแว่นของ "ประพันธ์กร" ชมภาพยนตร์ เขาก็คงจะเห็นเอกภาพ วิวัฒนาการ และความต่อเนื่องในชุดของภาพยนตร์ของผู้กำกับคนเดียวกัน หรือถ้าเขาสวมแว่น "เฟมินิสต์" เข้าชมภาพยนตร์แล้ว เขาก็คงจะเห็นความสัมพันธ์ของหญิงชายในภาพยนตร์ และเห็นบทบาททางเพศในการเล่าเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนั้น ทั้ง ๆ ที่เป็นภาพยนตร์เรื่องเดียวกัน แต่การวิจารณ์ก็จะออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันตาม "แว่นตา" ที่นักวิจารณ์เลือกสวมใส่

คำถามที่น่าสนใจก็คือว่า ตลอดการชมภาพยนตร์หนึ่งเรื่อง เราจะสามารถสวมแว่นที่แตกต่างกัน สลับกันไปมาได้หรือไม่ แล้วอะไรคือขอบเขตของการ “มอง” ภาพยนตร์ การชมภาพยนตร์จะ “มอง” ได้ด้านเดียวหรือ หรือสามารถ “มอง” ได้หลาย ๆ ด้านพร้อมกัน ฯลฯ หากนักวิจารณ์ภาพยนตร์ได้ตระหนักถึงคำถามเชิงรูปแบบที่ร่ำนี้แล้ว นักวิจารณ์ก็น่าจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการผสมผสานรูปแบบที่หลากหลายในการวิจารณ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการวิจารณ์ได้ เพราะภาพยนตร์แต่ละเรื่องอาจจะโดดเด่นในเนื้อหาที่แตกต่างกัน วิธีที่มีการผสมผสานกันไปในรูปแบบการวิจารณ์จึงน่าจะเป็นวิธีที่เอื้อประโยชน์ต่อการวิจารณ์ได้มากกว่าการยึดติดอยู่กับข้อมูลและข้อเท็จจริงเพียงบางด้าน โดยผู้วิจารณ์สามารถประยุกต์รูปแบบการวิจารณ์ที่แตกต่างเพื่อให้เกิดแง่มุมการวิเคราะห์ที่หลากหลาย ทั้งนี้และทั้งนั้น ก็ควรกระทำอยู่ภายใต้การนำเสนอความคิดเห็นที่เป็นเอกภาพและความต่อเนื่อง มากกว่าที่จะให้รูปแบบของการวิจารณ์ที่หลากหลายมาทำลายความเป็นเอกภาพของบทวิจารณ์ลงไปได้

อย่างไรก็ดี แม้จะมีความแตกต่างหลากหลายในรูปแบบการวิจารณ์ที่ผู้วิจารณ์จะสามารถยึดถือรูปแบบใดในการวิจารณ์ก็ได้ ทว่าคำถามที่อาจจะเกิดตามมาอีกประการหนึ่งก็คือว่า รูปแบบการวิจารณ์ที่แตกต่างหลากหลายเหล่านั้นมีอยู่ที่ประเภท และเราควรยึดถือรูปแบบการจัดประเภทวิจารณ์ภาพยนตร์แบบใดที่ให้ความครอบคลุมรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์มากที่สุด เช่น จากการจัดรูปแบบการวิจารณ์ของ ทิม บายวอเตอร์ และ โธมัส ช็อบแซ็ค ที่ได้สรุปแนวทางการวิจารณ์ภาพยนตร์ออกเป็น 3 แนวทางด้วยกัน คือ

1. การวิจารณ์ด้วบท (Textual Approaches) ซึ่งแบ่งออกเป็น
 - 1.1 การวิจารณ์แนววารสารศาสตร์ (Journalistic Approach)
 - 1.2 การวิจารณ์แนวนุษยนิยม (Humanist Approach)
2. การวิจารณ์ด้วบทและบริบท (Textual/Contextual Approaches) ซึ่งแบ่งออกเป็น
 - 2.1 การวิจารณ์แนวประพันธ์กร (Auteurist Approach)
 - 2.2 การวิจารณ์แนวจัดประเภท (Genre Approach)
3. การวิจารณ์บริบท (Contextual Approaches) ซึ่งแบ่งออกเป็น
 - 3.1 การวิจารณ์แนวสังคมศาสตร์ (Social Science Approach)
 - 3.2 การวิจารณ์แนวประวัติศาสตร์ (Historical Approach)
 - 3.3 การวิจารณ์แนวมโนคติและทฤษฎี (Ideological/Theoretical Approach)

การจัดรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ตามแนวคิดของ ทิม บายวอเตอร์ และ โธมัส ช็อบแซ็ค นั้น ถือว่ามีความครอบคลุมที่ดีเมื่อพิจารณาในด้านด้วบทและบริบทของภาพยนตร์

เนื่องจาก ทิม บายวอเตอร์ และ โรมัส ช็อบแซ็ค ได้แบ่งรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์โดยใช้หลักเกณฑ์ทั้งด้านตัวบทภาพยนตร์ (Text), บริบทภาพยนตร์ (Context), และตัวบทของภาพยนตร์เรื่องหนึ่งภายใต้บริบทของภาพยนตร์เรื่องอื่น ๆ (Text/Context) แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละหัวข้อแล้ว พบว่าการแบ่งรูปแบบการวิจารณ์ในแต่ละหัวข้ออาจยังแคบเกินไป โดยเฉพาะเมื่อได้นำการแบ่งรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ของนักวิชาการท่านอื่น ๆ เข้ามาร่วมพิจารณาด้วย เช่น การแบ่งรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ บิลล์ นิคอลส์ ที่ได้แบ่งรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ประเภทต่าง ๆ คือ

1. การวิจารณ์เชิงบริบท (Contextual Criticism)
 - 1.1 การวิจารณ์เชิงการเมือง (Political Criticism)
 - 1.2 การวิจารณ์แนวจัดประเภท (Genre Criticism)
 - 1.3 การวิจารณ์แนวสตรีนิยม (Feminist Criticism)
2. การวิจารณ์เชิงรูปแบบนิยม (Formalism Criticism)
 - 2.1 การวิจารณ์แนวประพันธ์กร (Auteur Criticism)
 - 2.2 การวิจารณ์เชิงองค์ประกอบภาพ (Mise-en-scene Criticism)

จะเห็นว่าการจัดรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ทั้งของ ทิม บายวอเตอร์ และ โรมัส ช็อบแซ็ค และของ บิลล์ นิคอลส์ มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน คำถามสำคัญก็คือว่า เราจะรวมส่วนที่แตกต่างกันเหล่านั้นเข้าไว้ด้วยกันได้หรือไม่ เช่น รูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์เชิงการเมือง (Political Criticism), การวิจารณ์แนวสตรีนิยม (Feminist Criticism), และการวิจารณ์เชิงองค์ประกอบภาพ (Mise-en-scene Criticism) ที่ปรากฏในการจัดรูปแบบการวิจารณ์ของ บิลล์ นิคอลส์ แต่ไม่พบในการจัดรูปแบบการวิจารณ์ของ ทิม บายวอเตอร์ และ โรมัส ช็อบแซ็ค นั้น เราจะสามารถจัดเอาประเภทของการวิจารณ์เชิงการเมือง, สตรีนิยม, และการจัดองค์ประกอบภาพ มาเป็นส่วนหนึ่งของการแบ่งประเภทการวิจารณ์ออกเป็นตัวบท, บริบท, และตัวบท/บริบท ได้หรือไม่ การวิจารณ์เชิงการเมืองและสตรีนิยมเป็นการวิจารณ์แนวบริบทใช่หรือไม่ และการวิจารณ์เชิงองค์ประกอบภาพใช่การวิจารณ์ตัวบทหรือไม่ ฯลฯ ถ้าคำตอบของคำถามคือใช่ แล้วเราสามารถนำการวิจารณ์เหล่านั้นไปรวมอยู่ในหัวข้อของการวิจารณ์แต่ละประเภทได้หรือไม่ แต่ถ้าคำตอบคือไม่ใช่ แล้วเราจะจำกัดรูปแบบการวิจารณ์ภาพยนตร์เหล่านั้นในหัวข้อไหน แล้วรูปแบบการวิจารณ์ในแต่ละหัวข้อจะมีประเภทแยกย่อยออกไปได้มากมายขนาดไหน และมีรูปแบบการวิจารณ์อีกกี่ประเภทที่เรายังไม่ได้พูดถึง แล้วเราจะนำรูปแบบการวิจารณ์เหล่านั้นมาจัดเข้าพวกกับการวิจารณ์ประเภทอื่น ๆ ได้อีกหรือไม่ และอย่างไร ฯลฯ เหล่านี้คือตัวอย่างคำถามที่ผู้วิจัย

เพียงอยากจะตั้งข้อสังเกตว่า ถ้านักวิชาการและนักวิจารณ์ภาพยนตร์ในสังคมสามารถช่วยกันตอบคำถามเหล่านี้ให้ชัดเจนและประมวลออกมาเป็นองค์ความรู้ในเรื่องการจัดประเภทการวิจารณ์อย่างครอบคลุมรอบด้านได้ ก็จะเป็นประโยชน์ในทางที่จะเอื้ออำนวยให้การศึกษาการวิจารณ์ภาพยนตร์เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบและชัดเจนมากขึ้น อันจะเอื้ออำนวยให้การพัฒนาการทางภาพยนตร์ศึกษาระดับที่ตื่นตัวและสร้างผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ต่อไปในอนาคต

บทบาทหน้าที่ของนักวิจารณ์

นักวิจารณ์ภาพยนตร์คือสื่อมวลชนผู้ใช้เวทีในการแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับภาพยนตร์ไปสู่มหาชน นักวิจารณ์ภาพยนตร์จึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในฐานะที่เป็นกระจกสะท้อนความคิดเห็นของมหาชนต่องานศิลปะ ในแง่นี้ บทบาทของนักวิจารณ์ต่อสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า สื่อสิ่งพิมพ์ถือเป็นสื่อที่เป็นกลไกที่สำคัญในการแสดงบทบาทหน้าที่ของนักวิจารณ์ภาพยนตร์ เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมในการแสดงความคิดเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำให้ประชาชนสามารถใช้ปัญญาครุ่นคิดพิเคราะห์ไปกับข้อวิจารณ์ได้ดีกว่าสื่ออื่น ๆ แม้ปัจจุบันจะมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตที่เปิดโอกาสให้ใครก็ได้สามารถแสดงความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์ได้อย่างเต็มที่ ทว่ายังคงขาดกลไกในการควบคุมคุณภาพและการแสดงความรับผิดชอบที่ดี สื่อสิ่งพิมพ์จึงมีความเหมาะสมในการทำบทบาทหน้าที่ของนักวิจารณ์ภาพยนตร์ได้ดีกว่า

อย่างไรก็ตาม ยังคงเป็นคำถามที่สำคัญถึงคุณภาพและการเห็นความสำคัญของการวิจารณ์ของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อที่ต้องทำงานแข่งขันกับเวลาอย่างรวดเร็วอย่างหนังสือพิมพ์ที่อาจจะทำให้มีการลดคุณภาพของการแสดงความคิดเห็น โดยได้ทำให้บทวิจารณ์ภาพยนตร์มีลักษณะเหมือน “คู่มือผู้บริโภค”² (Consumer Guide) อีกทั้งการแข่งขันทางการตลาดและความ

²เป็นคำที่ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา ใช้เรียกลักษณะบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของพวกเขา วารสารศาสตร์ที่มักตัดสินคุณค่าภาพยนตร์ด้วยจำนวนดวงดาวและตอบคำถามง่าย ๆ ว่าตน “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” ภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ โดยไม่มีหลักเกณฑ์ประเมินคุณค่าภาพยนตร์ที่จริงจัง ดูรายละเอียดเรื่องนี้ได้ที่ บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, “วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ภาพยนตร์: วารสารศาสตร์และมนุษยนิยม,” ผู้จัดการรายวัน (14 ธันวาคม 2535):13.

อยู่รอดของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องพึ่งพาการโฆษณาและลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย อาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ต้องหันไปให้น้ำหนักกับเรื่องราวที่เป็นที่น่าสนใจของสังคม โดยเฉพาะในเรื่องความบันเทิง และลดพื้นที่หน้าวิจารณ์ที่เข้มข้นลงไป เป็นสาเหตุให้นักวิจารณ์ภาพยนตร์ไม่ได้แสดงบทบาทที่เข้มข้นต่อสาธารณะ

สื่อสิ่งพิมพ์อย่างนิตยสารสตาร์พิกซ์ อาจจะเป็นตัวอย่างที่ดีของสื่อที่มีการผสมผสานทั้งเรื่องราวที่เป็นความบันเทิงและเนื้อหาสาระที่เข้มข้น โดยคอลัมน์หนังคลาสสิกของ ประวิทย์ แต่งอักษร ถือเป็นคอลัมน์สำคัญที่ทำให้นิตยสารสตาร์พิกซ์มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในลักษณะที่เข้มข้นด้วย อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับคอลัมน์ "หนังคลาสสิก" ที่เปลี่ยนชื่อมาเป็นคอลัมน์ "รีเพลย์" อาจจะเป็นคำถามที่ต้องการเวลาการพิสูจน์ตัวเองอยู่บ้างว่า สื่อดังกล่าวจะลดบทบาทหน้าที่ในการวิจารณ์ศิลปะลงหรือไม่ แม้ว่าผู้วิจัยยังไม่พบความแตกต่างที่สำคัญ นอกเหนือจากลักษณะของภาพยนตร์ที่ถูกเลือกมานำเสนอว่ามีลักษณะ "ร่วมสมัย" มากขึ้น และลดลักษณะของความ "คลาสสิก" ลงก็ตาม

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในฐานะนักวิจารณ์ภาพยนตร์ในนิตยสารสตาร์พิกซ์ พบว่ามีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร
2. บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ
3. บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า
4. บทบาทหน้าที่ในการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคม
5. บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อค้นพบเรื่องบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ไม่ใช่ข้อค้นพบใหม่ที่ไม่เคยมีการค้นพบมาก่อน โดยเฉพาะถ้านำข้อค้นพบของการศึกษานี้ไปเปรียบเทียบกับข้อค้นพบของ กฤษดา เกิดดี ที่เคยทำการศึกษาระบบการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ สนั่นจิตต์ บางสะพาน กับ สุทธากร สันติวัช โดยการศึกษานี้ครั้งนั้น กฤษดา เกิดดี ได้ค้นพบว่า บทบาทหน้าที่ของ สนั่นจิตต์ บางสะพาน มีอยู่ด้วยกัน 6 ประการคือ

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร
2. บทบาทหน้าที่ในการตีความ
3. บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า
4. บทบาทหน้าที่ในการรายงานความเป็นไปในสังคม
5. บทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจ

6. บทบาทหน้าที่ในการชี้แนะแนวทางให้กับผู้สร้างภาพยนตร์

จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของ สนานจิตต์ บางสพาน มีเพิ่มขึ้นมาจากบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร เพียงประการเดียว นั่นคือ บทบาทหน้าที่ในการชี้แนะแนวทางให้กับผู้สร้างภาพยนตร์ ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะว่า ภาพยนตร์ที่ ประวิทย์ เลือกนำมาเขียนถึงนั้น ส่วนใหญ่เป็นภาพยนตร์เก่าที่ได้ออกฉายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว อีกทั้งภาพยนตร์ส่วนใหญ่ก็เป็นภาพยนตร์ต่างประเทศซึ่งผู้สร้างผู้กำกับเป็นชาวต่างชาติ จึงไม่มีความจำเป็นต้องไปชี้แนะแนวทางให้ผู้สร้างในลักษณะที่เป็นปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ชม ซึ่งแตกต่างจากกรณีของ สนานจิตต์ บางสพาน ที่มักจะเลือกเขียนถึงภาพยนตร์ไทยที่กำลังลงโรงฉาย การแสดงความคิดเห็นเชิงชี้แนะแนวทางให้กับผู้สร้างจึงเป็นบทบาทหน้าที่ที่กระทำได้ โดยเฉพาะเมื่อตระหนักว่าผู้อ่านบทวิจารณ์ของ สนานจิตต์ มีทั้งผู้ชมภาพยนตร์และผู้สร้างภาพยนตร์ด้วยเช่นกัน

ในขณะที่บทบาทหน้าที่ของ สุทธากร สันติธวัช ในการศึกษาครั้งเดียวกันของ กฤษดา เกิดดี พบว่ามีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร
2. บทบาทหน้าที่ในการตีความ
3. บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า
4. บทบาทหน้าที่ในการชี้แนะแนวทางให้กับผู้สร้างภาพยนตร์

จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ก็มีความคล้ายคลึงกับบทบาทหน้าที่ของ สุทธากร สันติธวัช โดย ประวิทย์ ยังคงไม่ได้แสดงบทบาทหน้าที่ในการชี้แนะแนวทางให้กับผู้สร้างภาพยนตร์ ในขณะที่ได้เพิ่มบทบาทหน้าที่ด้านการรายงานสภาพความเป็นไปในสังคมและบทบาทหน้าที่ในการชักจูงใจขึ้นมา นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร, ตีความ และประเมินคุณค่า ที่เหมือนกับ สุทธากร

เมื่อพิจารณาในจุดนี้ บทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร จึงไม่ได้มีความแตกต่างจากบทบาทหน้าที่ของ สนานจิตต์ บางสพาน กับ สุทธากร สันติธวัช มากนัก โดยสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ที่เหมือนกันของนักวิจารณ์ทั้ง 3 คน ออกมาได้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร
2. บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ
3. บทบาทหน้าที่ในการประเมินคุณค่า

จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ทั้ง 3 ประการนี้ แท้จริงแล้วก็คือบทบาทหน้าที่พื้นฐานของการวิจารณ์ภาพยนตร์นั่นเอง เพราะว่าการวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่องใด ก็จำเป็นที่จะต้องพูด

ถึงภาพยนตร์เรื่องที่กำลังถูกวิจารณ์ขึ้นมาเป็นธรรมดา ซึ่งนั่นเป็นลักษณะหนึ่งของบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร หรืออาจจะกล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า เมื่อจะวิจารณ์สิ่งใด นักวิจารณ์ก็ย่อมแสดงบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สิ่งที่ถูกวิจารณ์เป็นเบื้องต้น

ในขณะที่บทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความและการประเมินคุณค่า ก็คือกิจสำคัญของการวิจารณ์ ที่เมื่อจะวิจารณ์สิ่งใด ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมุ่งไปทำความเข้าใจในสิ่งที่ถูกวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง ซึ่งนั่นก็คือการแสดงบทบาทหน้าที่ในการวิเคราะห์ตีความ และก็จะคงจะเลี่ยงไม่ได้อีกเช่นกันที่นักวิจารณ์จะทำการประเมินคุณค่าของสิ่งที่ถูกวิจารณ์ เพราะเป็นการให้การอธิบายที่สำคัญในเชิงสุนทรียศาสตร์ และการอธิบายในเชิงสุนทรียศาสตร์นี้เองที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าใจศิลปะได้ดียิ่งขึ้น และเป็นกลไกหนึ่งในการควบคุมคุณภาพของศิลปะต้นแบบ

ดังจะกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่พื้นฐานของนักวิจารณ์ในการวิจารณ์ภาพยนตร์ ก็คือบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ตีความ และการประเมินคุณค่านั่นเอง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ แต่งอักษร, สนั่นจิตต์ บางสพาน และ สุทธากร สันติธวัช ในฐานะนักวิจารณ์ภาพยนตร์ จะมีความคล้ายคลึงกันในเรื่อง “หัวข้อ” ทว่าในเรื่องของ “รายละเอียด” แล้วก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีความแตกต่างกันเสียเลย โดยบทบาทหน้าที่ที่ทำให้ ประวิทย์ แต่งอักษร มีความแตกต่างไปจากนักวิจารณ์สองคนที่เหลือ ก็คือบทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจาก ประวิทย์ มักจะสอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดลออ และอ้างอิงข้อมูลของภาพยนตร์ที่สามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ทั้งในแง่ของเทคนิคและรูปแบบ ซึ่งในขณะเดียวกันก็เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนไปพร้อม ๆ กัน การสอดแทรกข้อมูลข่าวสารของภาพยนตร์ของ ประวิทย์ ยังแสดงถึงการค้นคว้าและอ้างอิงข้อมูลของภาพยนตร์อย่างหนักหน่วง เพราะมีการให้รายละเอียดของภาพยนตร์อย่างครอบคลุมรอบด้าน ซึ่งบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารเช่นนี้ ยังส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของ ประวิทย์ ในด้านอื่น ๆ กล่าวคือ บทบาทในการแสดงความคิดเห็นต่อภาพยนตร์ของประวิทย์ ก็มักจะยืนอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับภาพยนตร์เรื่องนั้น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน จนทำให้บทวิจารณ์ของประวิทย์ มีลักษณะในแนว Formalist ที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบของภาพยนตร์ จนอาจกล่าวได้ว่า บทบาทหน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะสอดแทรกข้อมูลของภาพยนตร์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดลออรอบด้าน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งในงานวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร และทำให้ ประวิทย์ แต่งอักษร มีความแตกต่างไปจากนักวิจารณ์คนอื่น ๆ รวมทั้ง สนั่นจิตต์ บางสพาน และ สุทธากร สันติธวัช

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยและข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในคอลัมน์หนึ่ง คลาสสิก ในนิตยสารสตาร์พิกซ์ ในเชิงประวัติศาสตร์ ที่แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทั้งหมดของ กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในสื่อสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างกัน เช่น เปรียบเทียบกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ในนิตยสารสตาร์พิกซ์ นิตยสารสปีด และนิตยสาร Flicks เพื่อค้นหาลักษณะ ที่เหมือนและแตกต่างของกระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่นำเสนอผ่าน สื่อสิ่งพิมพ์แต่ละฉบับ

3. ควรมีการศึกษาลักษณะของบทวิจารณ์ภาพยนตร์ของ ประวิทย์ แต่งอักษร ที่มี ต่อกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อดูอิทธิพลและศักยภาพของบทวิจารณ์ภาพยนตร์ที่กระทำต่อผู้รับสาร ในกลุ่มที่แตกต่างกัน

4. ควรมีการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการของการวิจารณ์ภาพยนตร์ในประเทศไทย เพื่อเป็นรากฐานในการศึกษาการวิจารณ์ภาพยนตร์ ตลอดจนหาแนวทางในการพัฒนา กระบวนการวิจารณ์ภาพยนตร์ที่มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมการวิจารณ์ในเมืองไทย

5. ควรมีการศึกษารูปแบบและการจัดประเภทการวิจารณ์ภาพยนตร์ให้มีความ ครอบคลุมการวิจารณ์ให้ได้มากที่สุด เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาและจัดระบบระเบียบแนว ททางการวิจารณ์ภาพยนตร์สืบต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมแห่งการวิจารณ์ ไม่ว่าจะเป็นการวิจารณ์ภาพยนตร์ ดนตรี วรรณกรรม ภาพถ่าย จิตรกรรม ประติมากรรม หรือศิลปะแขนงอื่น ๆ ในทางสร้างสรรค์ที่จะช่วย เสริมสร้างพลังปัญญาและวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ให้แก่สังคมร่วมสมัยของไทย ทั้งในการ

แสดงออกทางภาษาพูดและทางลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ด้วยการส่งเสริมให้สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อที่เป็นกลไกที่สำคัญในการแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ ได้มองเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์มากขึ้น โดยให้การสนับสนุนพื้นที่ในการแสดงออกทางการวิจารณ์แก่ประชาชน และการนำเสนอของสื่อก็ควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกบทวิจารณ์ที่มีคุณภาพ ตลอดจนมีคำตอบแทนที่เหมาะสมแก่ผู้วิจารณ์ที่สามารถนำเสนอเนื้อหาของการวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์และเพิ่มพูนสติปัญญาของประชาชนในสังคมในระดับยิ่ง ๆ ขึ้นไป